

ALPARSLAN

ÇİFT BAŞLI KARTALLAR

KARATUĞ GÜNLÜKLERİ

OKAY TİRYAKİOĞLU

I. BÖLÜM
DEMİRDEN DAĞLAR

I

*“Sinmiş ebediyet, o gölge, o tül,
Yüzünün en ince çizgilerine.
Müsterih asırlar geçsin ve örtül,
Hülyandan bir lahza ayrılma gene.”*

Abmet Kutsi Tecer (Lahit)

20 Mayıs 1042 - Hemedan’ın Dört Menzil Kuzeyi

“Bu yurtlukların suyu billur akar Alparslan kardeşlik,” diyerek dirsekleri üzerinde doğruldu sarı yağız delikanlı. Tunç rengi yüzünde kara birer maden filizi gibi yanan gözlerini kısmış, incerek buz tabakasıyla kaplı, aldatıcı bir eğimle uzanan mil kokulu kıyıları süzüyordu. “Tüm bu irili ufaklı isimsiz akarsular otuz menzil şimalde Elburz Dağları’nın arasındaki derin vadilerden doğar ve bir kısmı Hazar Deryası’na dökülür. Geniş derbentler ve apansız daralan boğazlarla bölünen şu karlı sıradağlara bak hele! Bunlara Zağros Dağları derler ey can! Aralarındaki uçsuz bucaksız vadilerde, en derin yeri elli kademi aşan küçük ama derin göller vardır ki, on beş arşına kadar dibini kolaylıkla görebilirsin...”

Bir an durup soluklandı. Az önce soğuk suda attığı kulaçlar yüzünden, güneşin minyatür pırıltılarını hapsetmiş sarışın damlalarla kaplı iri göğsü, hâlâ körük gibi inip kalkıyordu. Limonküfü tonlarındaki saçlarından, kamaşan gözlerine süzülen suları elinin tersiyle şöyle bir silip devam etti, “Dağların karlı zirvelerinden süzülen bu sular kilsiz, topraksız ve çoğunlukla kaynatmadan içilebilir olduğundan işte buncasına berrak olur. Kimi menfezlerin granit cidarlarından mis kokulu, tortusuz şifalı sular süzüldüğünü anlatmıştı bir defasında babam. Ben tanık olmadım, ne var ki içildi mi nefasetinden damaklar eritir, dimağlar titretir bir suymuş... Âdemoğlunun ömrüne misliyle ömür katarmış...”

Hemen karşısında düşünceli bir tavırla oturan sert görünümlü, şahin bakışlı, Alparslan namdar delikanlı, “Horasan’ın ve garbındaki Rum diyarlarına doğru akan suların asıl kıymeti, onlara bu bedeli biçen Oğuzlardan gelir Çaka karındaş, yanılmayasın,” dedi. Başındaki kızıl keçe külah bir yana doğru çalımla eğilmiş, kıvırdığı pamuklu mintanının kollarından damarlı, kalın bilekleri uzanmıştı. Hensesi desenlerle kaplı boğa gönünden yeleği, bahar güneşinin yalazladığı parlak teni kadar aynalı ışıltılar saçıyordu.

Omuzlarını şöyle bir silkip devam etti, “Hele düşün ki dedemiz Korkut dahi öve öve bitirememiştir Horasan illerini. Heveskâr, inadına saadet saçan yemyeşil bir aydınlıktır vadileri. Lıgılı ovaları mümbittir, düzenli yağış alır ve bu sebepten bakir topraklarına düşen her bir tohuma, on sürgün iade eder. Sulak yaylalarında, hangi taşı kaldırırsan altından bir görklü memba fişkirir da adamın dişlerini dondurur, yüreğin ateşini dindirir. Bundan dolayı bütün dünyanın gözü Horasan üzerindedir işte karındaşım...” Gururlu bir baş hareketiyle ufukları işmarladı, “Batı’ya, Ermeni ve Rum diyarlarına doğru gideceğiz... Horasan yetmez bize... Pers yurdu dahi yetmez...”

“Bak hele; şimdi bu Horasan ve İran memleketlerinin akarcalarınındaki alaca taşların arasında beş renk vardır ki, her biri ayrı bir manaya gesesidir.” Parmağıyla önünde biteviye devinen coşkun suyu işaret etti Alparslan, “Şu demir misali sert görünen, ancak katı vurunca kolaylıkla dökülen kara renkli kömürsü çakıllar şimal yönünü; üzeri kılcal erguvan damarlı, lal ışıltı olan kızıllar cenup yönünü; bahar gökleri renginde olup, yeni kulunların etenesi gibi harelenen tortullar şark yönünü; akça olup, gözyaşı misali inci inci ipildeyen katmerliler de garp yönünü gösterir.

“Gelgelelim bir de sarı renk vardır ki Çaka karındaşım, Türk sarısı derler adına; o ki saf altının, som altının sarısıdır; işte o da merkezde, gönlün payitahtı olan yürekte odaklaşan sevgi demektir. O taşlardan az bulunur, çünkü dumanı tüten yanarcadağların eteklerinde, kara granitlerin, keski bükler, pulluk keser özünde saklı durur. Ama altın da aynı işi görür. Âşık, maşukuna bu renk taşlarla süslü bir beşibir-

verde verirse eğer, ‘Şimalden cenuba, şarktan garba tüm yollarım sana varır,’ demektir.”

Çaka, mintanını ve yünlü kıl çakışırını, ıslak, uzun içliğinin üzerine geçirirken, “Hele şu karındaşımın dilinden dökülenlere,” dedi şaşkınca gülererek, “neler de biliyor...” Birden yüzü kararırverdi sonra, “Aklında korktuğum şeyler yoktur inşallah kardeşlik.”

“Tam da böyle şeyler var yoldaşım. Hele şu Hemedan’a bir girelim; Merv’e döner dönmez, babam Davut Çağrı Bey’le bu hususu yeniden istişare edeceğim.” Meydan okurcasına şiddetli bir ifadeyle baktı sonra arkadaşına, “Hem amcam Muhammed Tuğrul Bey, atanın gönünü yapasıdır. Bilirsin ki Dandanakan Muharebesi’nde aldığımız katî zafer sonrası, bilhassa Gaznelilere karşı doğu sınırlarımızın güvence altına alınması ve akabinde batı fetihlerinin yolunda gitmesi, ikisinin de maneviyatlarını kavi kılmıştır...” Koca yumruklarını, bahar göğünün koygun maviliğine doğru uzattı, “Artık adıyla sanıyla bir ‘devlet’ olduk Çaka Bey, bir devlet... Büyük dedemiz Dukak oğlu Selçuk Bey’in adını taşıyan bir ulu devlet... Selçuklu Devleti... Artık biz Türkmenlerin, hak ettiğimiz geniş meralara ve bereketli yurtluklara kavuşma zamanımız çoktan gelmişti...”

“Karahanlıların beklenmedik bir anda ikiye bölünmeleri elimizi kuvvetlendirmiştir ki, hem de nasıl. Dandanakan zaferi onların dahi gözlerini yıldırmıştır.” Çamur bulaşmış taze çimlerin arasından aldığı irice bir çakılın ıslak yüzeyinde, düşünceli bir tavırla gezdirdi parmaklarını Alparstan, sonra hafifçe tartarak suya fırlattı. “Semerkant merkezli Batı Karahanlı Sultanı Muhammed Aynüddevlle ile sultanımız amcam Tuğrul Bey’in arası gayet iyidir; çünkü öyle olmak zorundadır Çaka, illa ki Karahanlıların başkaca yolları kalmamıştır. Göreceksin, evvel Allah’ın izniyle hiçbir sorun çıkmayacak. Zira bundan böyle herkes bizimle iyi geçinmek peşinde olacak. Muhammed Tuğrul ve Davut Çağrı Beylerin tek başlarına adları dahi düşmanları iliklerine kadar titretir. Hâsılı arzumun bu defasında, daha müspet karşılanacağından bir endişem yoktur ey can.” Göğsünde devinen koca bir soluğun peşinden kararsız bir ifadeyle baktı arkadaşına Alparstan.

Heyecanlı halinin bir zaaf olarak görülebileceğini seziyor ama yine de hislerine mani olamıyordu.

Çaka, yaz kış, sabah akşam her fırsatta ve bulduğu her su birikintisinde yüzmekten enikonu şişmiş gibi duran iri kıyım bedenini iyice esneterek, ilkyaz çiçeklerinin usarelerinden fıskıran o baş döndürücü ıtıru derin derin doldurdu ciğerlerine. Sonra az önce uzandığı ıslak çimenlerin yapıştığı çıplak omuzlarını ve dirseklerini üstünkörü temizlerken tedirgin bir tavırla mırıldandı, “Bu eksik etek meselesi seni tedirgin ediyor karındaşım. Korkarım ki daha bu yaşında canını yakacak bu iş Muhammed Alparslan Bey, bilmiş ol! Dolayısıyla benim de tabii...” Arkadaşını kızdırmaması gerektiğini, zira Alparslan’ın o yıldırım ve duman kokulu bahar fırtınalarını andıran öfkesinin pek yakıcı olduğunu bildiği için mahcup bir tebessüm belirdi Çaka’nın yüzünde. “Kısaca, biraz daha erteleyebilirsin demek istiyorum kardeşim. Devletimiz yeni kurulmuştur ve büyüklerimizin işleri ziyadesiyle başlarından aşkındır.”

Alparslan, Çaka’nın endişe ettiği kadar olmasa da sertleşmişti, “Haklısın dost!.. Ama gel gör ki babamın benim yaşımdayken bin iki yüz süvarisi vardı ki, her biri Gazneli müdafilere kök söktüren on adam hükmündeydiler. Şimdi ben on üç yaşındayım, sen de on beş Çaka Bey; ama bak şu halimize; eğitimlerimiz haricinde sen akşama kadar suyla oynuyorsun, ben de at binip güreş tutuyor ve bir güzelin sevdasıyla eriyorum. Bu yaşımıza geldik, hâlâ küçük çocuklardan farkımız yok... Elle tutulur, gözle görülür hiçbir işe yaramadık... Eyvah bize, veyl bize...”

“Etmen Alparslan Beyim! Dandanakan Harbi’nde beş yüzer kişilik birliklerle düşmanın Baverd istikametinde kaçışını kolaylaştıracak dar geçitleri tutmadık mı? Harbin sonuna doğru dağılan düşmanın peşine düşüp kılıç artıklarını esir almadık, kıyasıya vuruşup pek çoğunu ayaklarımızın altına yere sermedik mi?..”

“Kılıç artıklarını!” diyerek alaycı bir ifadeyle yüzünü buruşturup güldü delikanlı.

Çaka, kollarını hayretle iki yana açarak sesini yükseltti, “Allah aşkına, bu meseleyi defalarca konuştuk Alparslan... Ben o zaman

daha on iki yaşındaydım, sen de on; Selçuklu Ordusu'nun Umum Kumandanı Çağrı Bey, o yaştaki çocukları ön safa mı sürerdi sanıyordun Beyim? Sen olsan yapar mıydın, de bana? Sultan Tuğrul Bey ve baban Çağrı Beylerin iltifatlarına mazhar olduğumuzda, senin de benim kadar mutlu olduğumu sanıyordum oysaki...”

Tuğrul Bey'in dağ aslanı, vaşak ve boz ayı postlarıyla döşenmiş ak renkli otağı canlandı ikisinin de gözlerinin önünde. Tevazuu sayesinde alelusul yerleştirilmiş kerevetten bozma tahtı üzerinde ordusunun gençlerine el öptürmüştü, her birini ayrı ayrı tebrik etmişti.

“Ettiklerimizi küçümseme karındaş!” diye ekledi Çaka bu defa çetin bir ifadeyle.

“Küçümsemiyorum karındaşım!” Alparstan başını şiddetle iki yana salladı. Ense köküne kadar uzun kara saçları, külahının iki yanından pırıl pırıl sarktı o zaman. “Ben yalnızca... Yalnızca bunalıyorum Çaka Bey...” Kederli ve öfkeli bir ifadeyle önüne baktı sonra.

“Bunalıyorsun evet,” dedi, üzeri örtülü bir hiddetle Çaka. “Çünkü bir an önce Selcen Kız'a kavuşmak telaşındasın... Aksi hâlde hiçbir ciddi işe yönelemeyeceğinden endişe ediyorsun... Oysa o mağrur bir sultan kızı Alparstan karındaşım. Hem bu Gaznelilerin havas takımı, biz Selçuklu Etrak'ına (Türk) hor bakarlar. Tıpkı Çinliler ve uzaktaki Moğolların tüm Türk kısmına tepeden baktıkları gibi.”

Acı bir sesle güldü Alparstan, “Bilirim, hepsi birden ‘sığır çobanları’ diye akıllarınca aşağılarlar bizi. Ama pek yakında yine bizi metbu tanıdıklarında da bu kadar kibirli olabilecekler mi bakalım!”

“Ve şimdi sen Garbi Karahanlı Sultanı Muhammed Aynüddevlé'nin kardeşi ve başkumandanı, tahtın varisi Melik İbrahim Böritigin'in kızına talipsin Alparstan. Hem de daha bu yaşında!..”

Alparstan, daha şimdiden keskin hatları belirgin yüzünde açık bir sitemle sordu, “Beni bunun için suçluyor musun kardeşim? Sen benim yüreğimdeki zelzeleleri nereden bileceksin? Hem de hele ne varmış yaşında?..”

Çaka, ilk anda anlaşılmaz bir tavırla güldü, “Yiğit yarsız olmaz ey can, haklısın; lakin kusura bakma, benim hedeflerim daha büyük.

Ben Karadeniz'e ulaşacak ve Cenevizlilere karşı Türklerin ilk büyük donanmasını kuracağım. Babam Çavuldur Boyu reisi İbrahim Bey dahi Sultan Muhammed Tuğrul Bey'in pek yakın dostudur ve ikisi de bana hak verirler. 'Bu kız işleri, erkeğin savaşçılığını köreltir' diyor babam. Sense malum mevzuda biraz fazla ataksın ey dost! Oysaki muktedir olabileceklerine insanları inandırabilirsen, tüm dünya yollarına serilir."

Alparslan, en yakın arkadaşının kendisini hakir görmeyeceğine kesinlikle kaniydi, ancak serinde kıpkızıl bir alev halinde gezen bu gençlik ve tutku... Ah bu zifri tutku... "Çaka dost, en iyi dostlarımdan birisin ve seni pek severim bilirsin; ama sakın beni küçümsemeye kalkma! Büyük bir bey olacaksın, ille velâkin unutma ki, her zaman Selçuklu Devleti'ne bağlı kalacaksın! Zira bu dünyada Allah'tan sonra tutunacağın tek dal, Selçuklunun sağlam gövdesinden uzanır."

Çaka, her şeyin farkında olan akıllı insanlara özgün bir sezgiyle geri adım attı, "Seni küçümsemek bana mı kaldı Alparslan? Ben yalnızca düşündüğümü, bu hususta hissettiğimi söylüyorum. Seni canımdan çok severim ve ikaz etmeyi de görevim bilirim. Mertliğimden sebep kınamayasın beni."

Alparslan, fitratında sevdiklerine karşı taşıdığı o mülâyemetle derhal öfkesinin dindiğini hissetti. Çok geçmeden arkadaşının gönlünü almak için, "Başaracaksın," dedi sıcacık bir sesle, "Düşlediğin gibi uçlarda Türklerin ilk büyük donanmasını kuracak, gaza eyleyeceksin ve ben de seni sonuna kadar destekleyeceğim karındaşım. Öz karındaşın Yalvaç Bey dahi yanında olacak. Zira o hainlik bilmez, dünya hırsı taşımayan munis ve sadık bir âdemdir. Ben de evvel Allah'ın izniyle, ağalarım, Alp Sungur Yakuti ve Kavurd Beylere, hatta küçük kardeşim Süleyman Bey'e dahi baskın çıkacak, Selçuklu Devleti'nin idaresini tümenden elime alacağım. İrademe ortak tanımayacak, eninde sonunda Konstantiniyye'yi... Evet, Çaka; Konstantinopolis'i fethedecek ve ol Rasul'un müjdelediği büyük ve kutlu kumandan olacağım."

Çaka, heyecanla el çırparak yaklaştı ve arkadaşının kalın omuzlarını güçlü pençeleriyle kavrayarak, "Başaracağız!" diye bağırды. "Ben

de donanmamla boğazları tutacak ve surları deniz tarafından çevireceğim karındaşım.”

Alparstan'ın gözleri, içleri kaynar su dolu birer cam bilye gibi kıvılcıktı günün son ışıklarında. Genç Çaka, o kehribarî pırlıttan ürkererek ellerini arkadaşının omuzlarından indirdi ve geriledi. “Dünya denizlerinin tek hâkimi sen olacaksın Çaka Bey...” diyordu Alparstan aynı heyecanla, “Sen ve kardeşin Yalvaç Bey, dünyanın bilinmeyen köşelerine dek ulaşacak, arzı deniz yoluyla bir baştan bir başa fethedeceksiniz. Ben de karadan yürüyeceğim karındaşım...”

“He ya dost...” diye onayladı Çaka, “He ya... Dünyayı fethedecek parçalanmaz bir irademiz, cehennem gibi yüreklerimiz ve gençliğimiz var bizim... Tabii evvel şu eğitimlerden salimen çıkabilirsek...”

“Çıkacağız,” dedi, kendi kendine fısıldar gibi Alparstan. “Bunlar artık bir son bulacak...”

Çaka, arkadaşının karanlık ışıklar ağın gözlerindeki çelik kadar katı ve soğuk manadan ürkererek durakladı. Çözümleyemeyeceği, ancak pek yakınlarda olduğunu sezdiği ürpertici bir gölgenin yabancı varlığı çöreklenmişti delikanlının üzerine.

“Bu da ne demek?” diye mırıldandı Çaka. Henüz korkudan olduğunu anlayamayacağı tuhaf, madenî bir tat belirmişti damağında. Gür kaşları çatılmış, sonsuz kulaçların genişlettiği omuzları dikleşmişti. “Her şey son bulacak demekle ne söylemek istiyorsun?”

Ama Alparstan, Çaka'nın derin bir soluk almasını sağlayacak başka bir konuya geçmişti bile: “Selcen Kız benim manevi gücüm ve evlatlarımın asil anası olacak inşallah karındaşım. Soyum böyle yürüyecek ve benden sonra İslam'ın sancağını Roma'nın kalbine, Vatikan'a kadar taşıyacaklar.”

Çaka Bey, genç yüzünün yılmaz manasını güçlendiren pırıl pırıl bir tebessümle, “Galiba haklısın, karındaşım,” dedi. “Sen bu kıızı almadan aklını asla büyük fikirlere veremeyeceksin; bu artık anlaşıldı.”

“Haydi,” diyerek başını huzursuzca salladı Alparstan. “Davran bakalım. Bizi eğitimi alanında göremezse canımıza okur Temirlan Usta.”

Bir şeyler söylemek ister gibi titreyen dudaklarının tuzlu kıvrımları gölgelendi Çaka'nın, ama sonra başını iki yana sallayarak arkadaşını takip etti.

II

“Hemedan’a yarın gireceğiz ey bey oğulları,” diye hırıldadı, güreş eğitmeni Kültigin Hasan Pehlivan. “Amma duyarım ki sizin gibi süt çocukları, ulu babalarınızı memnun etmez ya da edemez... Babalarınız sizleri sever amma ne yazık ki hoşnut kalmazlar. Şu işe bak!.. Oğuz boyunun ulu Selçuk Devleti, sizin gibi işe yaramazlara kalacak demek, öyle mi? Babalarınız sizleri bize emanet ederken, ‘eti sizin, kemiği bizim,’ demişlerdi; şimdi aklınızı başınıza devşirin ve etlerinizi çiğ çiğ yedirmeyin bize!” Hasan Pehlivan, bir lahit kapısı kadar yekpare görünen ağır gövdesi üzerindeki kalın, terli boynunu şöyle bir kasıp, oklava kalınlığındaki damarlarını kabartarak esnedi. Ardından bir kaya misali iri ve şekilsiz kafasını, az ötesinde ondan çok daha korkutucu bir ifadeyle, yarı üryan dikilmekte olan Temirlan Usta’ya çevirdi. İki adam sert hareketlerle karşılıklı selamlaştıktan sonra Hasan Pehlivan, akşamın kızıl kubbesi altında tüten ova-daki ordugâha doğru ağır ağır uzaklaştı.

Temirlan Usta olarak bilinen ve Müslüman olmamakta inat eden bu yaşı belirsiz, iri yarı, dazlak şaman Türk, en aşağı üç kuşaktır, sert yumrukları ayrıca acımasız disipliniyle Türk beylerinin evlâtlarını harp meydanlarına hazırlıyordu. Kılıç başta olmak üzere her türlü silah, dahası boğuşma tekniklerinin esrarlı inceliklerine hâkimiyette benzersizdi. Ganimet için savaşır; seferde çadırında, hizada geniş bir koruluğun içindeki gösterişsiz kâgir konağında, mahremiyetini titizlikle muhafaza ettiği meçhul bir hayat sürerdi. Ordugâhtayken, hırgüre bulaşmak dışında, geceleri tek başına kaldığı çadırından pek çıkmazdı. Sair zamanlardaki halinden daha da ürkütürdü bu sessizliği. Tek bir çerağın loş ışıkları altında uzun süre geceyi ve tabiatı izleyerek oturur, sonra da sessiz sedasız uyur kalırdı. Fethedilen kentlerin izbe köşelerinde, hatta idrar ve müskirat rayihalı çamurlu

arka çıkmazlarında, bir av köpeği gibi belanın kokusunu takip eder, emrindeki muhafızlarla birlikte o güne kadar zulümleri felekleri tutmuş şakilerin kâbusu olurdu.

Alparstan ve Çaka Bey'in tahminlerine göre yaşı altmışı aşalı çok olmuştu; ancak yaz kış vahşi mahlûkların kaba postlarına gömülü, sayısız çarpışmanın ürkütücü yara izleriyle kaplı, tıknaz ancak son yıllarda az da olsa güçten düşen bedeniyle, eski şaman büyülerinin su katılmamış bir tatbikçisi olduğuna inanılıyordu. Alparstan sevmezdi bu adamı, fakat Tuğrul ve Çağrı Beylerin, hatta onlardan önceki ataları Mikail Bey ve kardeşlerinin dahi, diğer birçokları gibi harp teknikleri hususunda bu zebanınin tezgâhından geçmelerindeki hikmeti iyi biliyordu.

Ustalığının ötesinde, Temirlan'ın en temel ve hâkim niteliği, gözünü hiçbir şeyin yıldırnamasıydı. Asla vazgeçmez, kolay ya da zor ayırt etmez, maddi manevi acıyı ve sert hava şartlarını umursamaz, yaralı dahi olsa insanı dehşete düşüren bir kararlılıkla savaşırdı. En sağlıksız vakitlerinde bile bezgin ve bıkkın hallerine şahit olan yoktu, ancak yaşı gereği birebir boğuşmalardan uzak durmaya başlamıştı. Buna karşın sık sık kırk derece ateşle kavrulan sıtmaya mukavemetsiz bünyesini sindirebilmek adına buzlu sulara dalar, o fazlasıyla ürkütücü, dinmek bilmez öfkesini tüm hallerinin bir adım ötesinde tutabilirdi. Bu yüzden uyandırdığı saygıya, huşua yakın deruni bir haz da karışırdı.

Ne var ki şiş göbeği, yanılıcı bir kofluk ve sevimlilik katıyordu haline. Bedeninin ortasındaki o boğum boğum koca kabartının, güneşte kızmış bir kaya kadar sert ve can yakıcı olduğu, koca Turan'ın tüm ülkelerinde pek meşhurdu oysaki. Talebelerden biri, cesaretini kavi kılıp da, mutlaka çok mühim gördüğü bir hususu danışmak istediğinde, Temirlan, ifadesiz yüzünün o dar ve çıkık alnını öne doğru hafifçe eğerek, ağır ağır muhatabına yaklaşırdı. Orantısızca gelişmiş çene kemiğinin üstündeki adaleler dalgalanarak kasılırdı o esnada. Yeni oluşmakta olan bir dağın engebeli kütlesi gibi kabaran göbeği yavaş yavaş inip kalkar, daha en başından muhatabını yıldırır, pişman ederdi.

Genç melikler ya da bey namzetleri, Temirlan Usta'dan 'icazet-i külli' almadan, beyliğe ya da tahta layık görülmeceklerinin farkındaydılar. İşte esas olarak bu sebepten, ihtiyar muharibin gözüne girmek için var güçleriyle hudutlarını zorlarlar, kimi zaman eğitim alanından çıkan cenazeleri, kan ve ter içindeki pamuklu idman kıyafetleriyle birlikte şehitliğe defnedilirdi.

İcazet imtihanlarında yalnızca iki kez, o da ancak zekâya dayalı sarih hilelerle mağlup edilebilmişti Temirlan Usta. Bereket versin icazetname için, Usta'yla birebir mücadelede mutlak galibiyet şartı yoktu. İhtiyar savaşçı, öğrencileri arasında çakırpençe gördüklerini üst seviye kumandanlıklar için tavsiye eder, diğerlerini geri hizmetler için ikinci bir elemeye yollardı.

Mezuniyet merasiminin gül suyu ve tütsü kokulu nihayetinde, asil talebelerinin ellerinden öperek, onları şaşkıncı mertebede saygı yüklü bir tavırla yeni hayatlarına uğurlarken, pek nadir de olsa şefkat ve sevgiyle gülümsediğine şahit olanlar vardı Usta'nın. Zaten bu merasimlerde gözler umumiyetle onun üzerinde olur, her hareketi dikkatle takip edilir, bu gizemli adamın destanını güçlendirecek hayli söylenece yeni malzemeler eklenirdi.

Temirlan Usta'nın icazete hak kazanmış talebelerine sunduğu bu bambaşka ahval, bundan böyle öğretmenleri değil, ölünceye dek sabık talebelerinin, sadık bendesi olduğu anlamına gelirdi ki, işte o an, artık mazide kalmış tüm ferdi sıkıntıların zihinlerden silindiği mucizevî bir andı. Yetiştirdiği mahir savaşçılar için, hususî birer muvaffakiyet payesi olan bu 'icazet-i külli', dalga dalga büyüyen efsanelere karışır; genç ömürlerini ta mezara kadar taçlandırır. Hâsılı Selçuk'ta ilk büyük zafer, Temirlan Usta'dan icazeti kapabilecek yeterliliğe sahip olmaktır.

Fakat genç Alparslan'ın gayretine dokunan nokta, böyle bir putpe-restin, Müslüman gençleri harp şartlarına göre eğitirken, onları arzu ettiği gibi aşağılayabilmesi hatta dövebilmesine, beylerin ya da sultanın en ufak bir itiraz sesi dahi çıkarmamalarıydı. Talebeler, biraz da bu yüzden talimlerde canlarını dişlerine takarlar, ustalarının gözüne girmek kadar, ruhu çürütücü hakaretlerinden ve gaddar dayığından kurtulabilmek için de, oluk gibi ter ve kan dökerler, ancak gerekli

gereksiz küfrü, dahası Temirlan'ın o balyoz gibi yumruğunu suratlarına yemekten kurtulamazlardı. Belki de ulu ataların amansızca hesap ettikleri bir ayrıntıydı bu. Yeniyetme civanların bu şekilde daha gayretkeş olacaklarına inanıyorlardı ve mutlak olarak haklıydılar.

Hava, handiyse uçan kuşları hafif bir esintiyle donduracak kadar soğukken dahi, üst tarafları daima çıplak olması zorunlu bedenlerinden yol yol ter ve kan süzülürken talebelerin, “Düşmanlarınız size acır mı?” diye sorardı, o kimyon yeşili gözlerinde buz gibi bir ifadeyle Temirlan Usta, “O halde siz de kendinize acımayacaksınız... Benim de size acımamı ummayacaksınız... Başarı, ancak yeteri kadar acı çekilirse gelecektir oğullar... Ağır ahşap eğitim kılıçlarınızla, ağaçlara kaç darbe vuracağım diye sormayacaksınız; zira bileklerinizdeki ağrı, yüreğinize oturana kadardır cevabı; o tahta kılıçlarla ağaçları devirebilir misiniz?.. Sırtınızda zırhınız ve tam teçhizat silahlarınızla kaç fersah koşacağım diye sormayacaksınız; zira bacaklarınız sizi taşımaz olana kadardır cevabı; koşarak Türk atlarından uzun mesafeler kat edebilir misiniz?.. Mızrağınızı fırlatabildiğiniz mesafeyle bana veya birbirinize öğünmeyecek, boş yere oklarınızı çektiğiniz hudutların hesabına girişmeyeceksiniz; bir serçe kuşunun menzilinden uzağa erişebilir misiniz?.. Sizin ne kadar acı çektiğinizle ilgilenirim ben yalnızca oğullar; yeteneklerinizle değil... Çünkü yetenek aldatıcı bir zehirdir, gerçekten özgürleşene kadar çalışmak ve sonucunda uzmanlaşmak da onun panzehiri...

“Biliyorum, istirahat edememenin takatinizi tükettiğini, gücünüzü giderdiğini sanıyorsunuz... Bu doğrudur, ancak muharebe şartlarında hiç dinlenme fırsatı bulamayabilirsiniz. Ben yine merhametli bir adamım ve iki günde bir öğlene kadar dinlenmenize izin veriyorum. Ama bu ancak siz zavallıların zayıflığındandır... Bundan mutluluk değil, utanç duymalısınız... Yataklarınızda ense yaparken bunu bir kez daha düşünün, çünkü gerçekten başarmak isteyen insanın hiçbir sınırı yoktur...

“Ailesini düşman kabilelerin taarruzundan kurtarmak için, kendini arabasının ölen atı yerine koşan ve yürüme mesafesiyle iki menzillik Semerkant-Tirşen yolunu tek bir gecede aşan bir adam gördüm.

Üstelik sizin gibi sözde eğitimli bir asker de değil, sıradan bir çiftçiymi yalnızca... Katvan Çölü'nü, malûl silah arkadaşı omzunda olduğu halde, bir kırba suyla, on günde aşan bir asker tanıdım... Yanmakta olan evinin ağır kirislerini tek omzuyla doğrultup torununu kurtaran bir ihtiyara kendi gözlerimle tanık oldum... Yanan mısır tarlasının tam ortasında mahsur kalmış çoban köpeğini kurtarmak için, göz gözü görmez dumanlı arazide bir saat kaybolan ve geriye yanında köpeği olduğu halde salimen dönen siz yaşlarda bir delikanlının ellerinden öptüm... İşte benim saygı duyduğum insanlar... Saydığım örneklerden yalnızca birinin eğitimli bir muharip olduğunu görüyorsunuz... Böyle olamadıktan sonra size saygı duymamı nasıl beklersiniz benden?.. Nasıl?.. Sizler birer ana kuzusunuz, hepsi bu... Eğitilmeye ve daha iyi olmaya kasıtlı olarak direnen ana kuzularısınız..."

"Benden nefret ettiğinizi bilmiyor muyum sanıyorsunuz?" diye haykırmıştı, bir gece eğitiminde, sesindeki sertliğe bulaşan garip bir kırgınlığın izleriyle Temirlan Usta, "Beni sevmeyin... Ben de sizi sevmiyorum... İşin tuhafı, aramızdaki bu açık düşmanlığa büyük bir saygı duymam belki de... Lakin sizin gibi nice yiğit, harp meydanlarından ailelerinin yanına bu sayede sağ döndü... Elinizden gelenin bir sınırı olduğuna inanmazsanız, en iyiye doğru adım adım ilerlersiniz... Ve ben de başınızda olduğum müddetçe; siz, birer hanım evladından, gerçek birer erkeğe dönüşeceksiniz... Bunun bedeli benden nefret etmeniz olsa bile değer... İnanın değer..."

"Yengi," demişti yine bir gece Temirlan, dondurucu yağmurlar ateşler içindeki bedenlerini ürpertirken, "bir anlık bir zevktir bizim gibiler için; işte o anı yakalamak adınadır tüm çabamız... Düşmanın bozguna uğramış safları arasında yalınkılıç ilerlemek ve zaferi katî hale getirene kadar kılıçları yağlı kınlarına sokmamak, başarının ve mutluluğun ta kendisidir; çünkü ancak o zaman geride bıraktıklarımızın emniyetinden şüphe duymayız..."

"Size bu leş kuşlarını, yanlarında sürüngen ölüleri ve çöl böcekleriyle birlikte yedirdiğim için benden tiksiniyorsunuz," demişti onlara, bozkır kokulu kızgın güneşin altında tenleri pul pul kabarır, şerit şerit çatlayıp, cerahatli yarıklarla kaplanırken bir yaz günü. "Kuşları

tüyleri hariç, beyinlerinden, gözlerine kadar o pis ağızlarınıza tıktırmaktan, kemiklerini taşla un ufak edip yutmaktan, gagalarıyla tüyleri dışında her yerlerini kemirmekten, solucanların toprak rayihalı kekremsi tadından, çiğ yılanların mayhoş kokusundan ve böceklerin dillerinizi ve yemek borularınızı kabartan zehrinden ve dahi tatlarından iğreniyorsunuz...

“Ama hâlihazırda anlayamadığınız şey şu: Eğer en meşhur savaşçıların koşamadığı kadar uzun mesafeleri seğirtabilir, namlı nice koç yiğidin güç yetiremeyeceği mertebede ağır tesisatları yüklenebilir, kimselelerin tahammül gösteremeyeceği hava şartlarında diri kalarak hareket yapabilir ve ahalinin hayal dahi edemediği şeyleri yiyebilerseniz, size güvenen milletinizin bekası ve istikbali adına, en hayırlı işi alınınızın akıyla yapmaya adaysınız demektir... Çünkü gerçek acıyı bilen bozguna uğramaz, hakiki açlığı kanıksayan yılgnlığa kapılmaz, susuzluğun ne olduğunu bir kez olsun tecrübe eden ricatı düşünmez, gerçek horlanmayı tadan ise düşmanın zehirli dilinden gocunmaz...”

Bu kocamış askerın öğretilerini tümünden yadsımıyordu Alparstan. Onun sadece ustasının yöntemleriyleydi sorunu. Pek yakında, hatta ‘tercihli’ bir yeterlilik sınav yaşlı olan on beş dahi beklemeden ustasını yere sermeyi öyle arzuluyordu ki, kendine zerrece merhamet etmemesindeki mühim etmenlerin en başında bu vardı. Ama erken davranır da, girmeye kalkıştığı bu ilk bahadırılık imtihanında mutlak bir başarı elde edemez, yani Temirlan Usta’yı mağlup edemezse; küçük düşer, itibarını yitirir, aile çevresinde kınanır ve yirmi yaşında girme hakkını elinde bulundurduğu asıl icazet-i külli sınavından sonsuza dek mahrum kalırdı. Bunun anlamı; değil sultan, bir ordu kumandanı dahi olsa, halkından ve askerlerinden saygı göremeyeceğiydi... Asıl felaket işte buydu.

Türk örfünde sabırsızlığın en yerilen huyların başında geldiğini o da gayet iyi biliyordu şüphesiz. Daha fenası, pervasız davranışlar idarece katiyen tensip edilmez, üstelik şüpheli karşılanırdı. Tez canlılık, ancak şiddetli bir hamlenin ardından kesin zafer elde edilebilirse muvafakat görürdü ki bugüne değin Temirlan’ı, icazet yaşlı olan yirmiden önce devirebilenler ancak Tuğrul ve Çağrı Beyler olmuştu.

Amcaları anlı sanlı muharip Yusuf Yınal dahi bu cüreti kendinde bulamamış, umum icazet yaşını beklemeyi tercih etmişti.

Temirlan Usta'yla zamanından önce vuruşmaya kalkan cüretkârların yokunu, bugüne değin hepi topu on kişiydi, lakin on denemede elde edilen ancak iki başarı, elbette enikonu cesaret kırıcıydı. Ayrıca bu on kişinin hepsi de on beş yaşına ermeyi beklemişler, daha evvel kımıldanacak cesareti gösterememişlerdi.

*

Alparslan'ın, yakın arkadaşları, Çaka, Savtegin ve Tuğtegin'le birlikte bulunduğu yirmi kişilik seçme grubu işaret ediyordu Temirlan Usta, “Ne o mızımızlar?.. Koca kurt Kültigin Usta canınızı çıkardı değil mi? Ama daima beterin beteri olduğunu bir iyice belleyebilirseniz, gözleriniz hiçbir zorluktan yılmaz!”

Temirlan, kel kafasını şöyle bir kaşıyarak, ağır kollarını fıçı gibi göğsü üzerinde kavuşturdu, sonra akşamın ayazında yarı çıplak terli bedenleriyle dikilen delikanlılara dönerek, “Seferde olmanız idman yapmanıza mani midir?” diye sordu.

“Değil, Temirlan Usta,” diye cevapladı genç muhاریpler aynı anda.

Hâlbuki Alparslan böyle düşünmüyordu. Ona göre, Temirlan Usta hakkında olan mevzuların her birinde, derin bir hakikat payı kadar, tartışmalı noktalar da mevcuttu. Temirlan Usta, seçkin bir eğitmen olabilirdi, gelgelelim yöntemleri eskimişti ve bundan böyle daha insani usullerle yenilenmeliydi. Misal olarak Alparslan, sefer esnasında, sair zamanlardan daha fazla istirahat edebilme fırsatı bulmanın, maddeten olduğu kadar manen de düşmanla yüzleşmelerini kolaylaştıracağına, bu sayede askerin muharebe imkân ve kabiliyetlerinde doğal bir gelişme görüleceğine inanıyordu. Ama etrafında, bunu ve bunun gibi birkaç yenilikçi fikrini daha açabileceği bir-iki yakın dostundan başka kimse mevcut değildi.

Çaka ve Savtegin dahi, ters gerilimli ve Roma yaylarına göre çok daha uzun menzilli Türk yaylarının boylarının, karşıt kıvrım noktalarından biraz daha uzatılarak, Anglosaksonların ‘Longbow’ diye isimlendirdikleri, üç yüz kulaç öteden zırh delebilen yaylarının fev-

kinde bir erim mesafesine ulaşabileceğine inanamıyorlardı örneğin. Üstelik Alparstan'ın zihninde, bu okların at üzerinden tesirli kullanılabileceğine dair ıslahatçı fikirler de mevcuttu.

Uzun bir yay, gemsiz ve yularsız at sürmeyi maharet sayan Türk süvarisine uygun değildi ve bu fikir daha ilk tartıldığı andan itibaren tamamıyla sakıt gibi görünüyordu. Türklerde koşum takımları kullanmanın, süvarinin cesaretini törpülediğine inanılırdı. Oysaki at sırtından çekilebilecek uzun erimli bir yayın düşüncesi bile heyecan vericiydi; zira Türk ordularının sürate dayalı hamle üstünlüğünü daha da arttıracığı kesindi.

Longbow yayları, kuzey Avrupalılar tarafından, sıcak temas öncesinde rakip ordunun ilk saflarını yıpratmak amacıyla kullanılırdı. Uzunluğu üç arşına varan, porsukağacı, turuncu ya da dut gibi dayanıklı ve hafif ağaçların ahşabından mamul bu yayların fırlattığı tunç başlıklı ağır oklar, zırh ve kalkan delebiliyordu. Fakat yine bu cinsten yaylar, büyüklük ve ağırlıkları göz önünde bulundurulduğunda, harp içinde etkili birer tahrip silahı olarak istifadeye müsait değildi. Dolayısıyla, piyade silahı manasında savaşın ilerleyen aşamaları için atıl kalması, okçu birliklerinin, düşman saflarının arasına kâfi süratle sokulmalarına da mani demekti.

Ancak Alparstan öyle inanıyordu ki, küçük, zeki ve yorulmak bilmez Türk atlarında etkin olarak gem ve yular uygulamasına geçilirse, elli arşın uzaklığa kadar kalın zırhları delebilen kıymetli Türk okçu süvarileri, bu türden tahrip yaylarını daha ırak mesafelerden yüksek oranda hareketli ve tesirli olarak kullanmayı mutlaka başarırlardı. Zira henüz şahsen tanık olmasa da, Moğol süvarilerinin sol omuzlarında biri uzun, biri de kısa erimli iki yay taşıdıkları halde, atlarını da gem ve yulara alıştırdıklarını işitmişti.

Türkler ise halen çıplak ata binmeyi (yabıtağ) tercih eder, hayvanı yalnızca dizleri ve sesleriyle yönlendirmeyi, at üzerindeki ustalıklarının kesin bir alameti olarak görürlerdi. Bununla beraber, süvarinin taşıdığı silahlar değişip karmaşıklıştıkça, bu usulden de yavaş yavaş vazgeçilmesi gerektiğine inanıyordu delikanlı. Bir fikri daha vardı: Eğer zamanında Hunların kullandığı, ama sonra Türklerin usulca tav-

sattıkları demir üzenği tertibatı geliştirilerek kullanılabilirse, binici, bacaklarını üst baldırlarından kasarak dengesini koruyabilir, böylelikle ok ve yayını da daha etkili kullanabilirdi. Bu sayede atlıların ulaşacağı etkinlik mertebesinin bir hududu olamazdı.

Lakin Alparslan şunun gayet iyi farkındaydı ki, ancak ve ancak kesin bir ergi sonrası sözü dinlenir, fikirleri kıymet görür, hülâsa gerçek bir erkek olarak tasdik ve tensip edilebilirdi. Bu yüzden Temirlan Usta'yı mağlup etmek, öte yandan Selcen Kız'a, bedeli her ne olursa olsun kavuşmak şu andaki öncelikli hedefleri olmak zorundaydı.

Genç Alparslan'ın içine sindiremediği bir başka husus daha vardı. Her nasıl oluyorsa oluyor, icazetlerini alır almaz tüm talebeler, bu Temirlan zalimine karşı içlerinde yıllanmış o derin öfkelerini derhal unutuveriyorlardı. Onca aşağısıma, kötek ve sıradan bir insanın tahammülünün fevkinde eğitimlerin sebep olduğu bulutlar dolusu gözyaşının ardından gelen intikam yeminleri, nasıl da bir an içinde akıllardan ve gönüllerden çıkıveriyordu böyle? Ağır talim usul ve koşullarından delice şikâyetlenen onca genç adam, hangi mazeretin ya da dış saikın tesiriyle, o korkunç eğitim temrinlerini hayranlık ve neredeyse hasretle anmaya başlıyordu? Bu işin içinde bir sihir, çok derinlerde bir tılsım olduğu kesindi. Ama delikanlı, şüphe mevzuu bu büyüün, asıl olarak Temirlan Usta'nın istisnaî kişisel cazibesinde yattığını anlamıştı artık.

“Asla dayanmam,” diye mırıldandığını işitti o sırada, hemen yanı başında esas duruş vaziyetinde dikilmekte olan, yakışıklı yüzü gözlerine kadar ter ve çamura batmış Savtegin'in. “Kültigin Usta zaten canımıza okudu, şimdi bir de bu hayvanın elinde didikleneceğiz. Ben icazet yaşını bekleyemem gayrı karındaşım Alparslan. İlk yeterlilik sınav yaşı olan on beşi dahi bekleyemem... Ben bu adamı daha önce haklayacağım...”

Alparslan, şerit şerit kanlı tuz lekeleriyle kaplanmış bereli dudaklarını usulca büzerek, belli belirsiz gülümsedi, “Sen mi, ben mi ey can? Benden ne kalırsa ona razı olacaksın artık...”

Savtegin, ince çizgileri hafifçe çarpılan yüzünde belirgin bir endişeyle döndü, “Ne diyorsun sen?..”